

УДК 656(477):338.47(045)

Зайцева І. Ю., д.е.н., доцент,
Українська державна академія залізничного транспорту,
м. Харків

Дослідження впливу розвитку міжнародних транспортних коридорів на національну безпеку України

Безумовно позитивний ефект від упровадження МТК в Україні значно переважає окремі негативні фактори. Негативний вплив останніх за умови належного державного управління та фінансування може бути нейтралізовано або зведено до мінімуму. Тому необхідно докласти максимум зусиль для того, щоб використати надзвичайно вигідне географічне положення України та зробити міжнародний транзит вагомих джерелом прибутку для бюджету і фактором зміцнення національної безпеки.

Ключові слова: Міжнародні транспортні коридори, Національна мережа міжнародних транспортних коридорів України, національна безпека, залізничний транспорт, транспортна інфраструктура.

Безусловно позитивный эффект от внедрения МТК в Украине значительно превышает отдельные негативные факторы. Негативное влияние последних при условии должного государственного управления и финансирования может быть нейтрализовано или сведено к минимуму. Поэтому необходимо приложить максимум усилий для того, чтобы использовать выгодное географическое положение Украины и сделать международный транзит весомым источником прибыли для бюджета и фактором укрепления национальной безопасности.

Ключевые слова: Международные транспортные коридоры, Национальная сеть международных транспортных коридоров Украины, национальная безопасность, железнодорожный транспорт, транспортная инфраструктура.

Sure a positive effect from introduction of ITK in Ukraine considerably exceeds separate negative factors. Influence last on condition of due state administration and financing can be neutralized or taken to the minimum. It is therefore necessary to attach a maximum of efforts in an order to use advantageous geographical position of Ukraine and do an international trunk-to-trunk a ponderable source arrived for a budget and by the factor of strengthening of national safety.

Keywords: International transport corridors, National network of international transport corridors of Ukraine, national safety, railway transport, transport infrastructure.

Постановка проблеми. Географічне положення України обумовлює її важливе значення у вирішенні актуальних проблем забезпечення оптимальних шляхів транспортування вантажів і пасажирів, скорочення термінів перевезень, зниження транспортної складової у вартості продукції. Найбільш короткі шляхи з Європи в Закавказзя, Центральну Азію, Іран, Афганістан; з Польщі, Скандинавських і Прибалтійських країн в порти Чорного моря, країн Близького Сходу, проходять через територію України. Україна має залізничну мережу загальною довжиною 22,6 тис. км, яка органічно поєднується з Європейською через Польщу, Словаччину, Угорщину, Румунію, Молдову, Болгарію (поромне сполучення), охоплює морські порти Ізмаїл і Рені, взаємодіє з «критським» коридором № 7 – водним шляхом по Дунаю.

На території ЄС формується нова система Транс'європейської транспортної мережі, а на території нових країн-членів ЄС, а також країн-кандидатів на вступ до ЄС діє новий широкомасштабний План розбудови Транс'європейської транспортної системи до 2020 року.

За ініціативою Європейської комісії Євросоюзу було утворено Групу високого рівня (ГВР), яка на основі пропозицій країн-учасниць ГВР розробила карту основних маршрутів європейської транспортної мережі – мультимодальних

осей, що поєднують країни-члени ЄС з новими країнами-сусідами та регіонами. З дев'яти сухопутних міжнародних транспортних коридорів, визначених II Загальноєвропейською конференцією з питань транспорту на о. Крит (березень 1994 р.), три проходять по території нашої країни. До них відносяться так звані критські коридори № 3, 5, і 9. Їх напрями наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Перелік маршрутів міжнародних транспортних коридорів, що проходять територією України, та їх напрями

Назва МТК	Маршрут проходження
Критський №3	Мостиска – Львів – Красне – Тернопіль – Хмельницький – Жмеринка – Козятин – Київ
Критський №5	Чоп – Стрий – Львів – Рівне – Сарни – Мінськ
Критський №9, з відгалуженнями	Кучурган – Роздільна – Жмеринка – Козятин – Київ – Ніжин – Чернігів – Горностаївка, Роздільна – Одеса – Ізмаїл – Рені, Ніжин – Зернове
ЧЕС, з відгалуженнями	Рені – Ізмаїл – Одеса – Колосівка – Помошна – Знаменка – Дніпропетровськ – Ясинувата – Квашино, Харків – Синельниково – Джанкой (Керч, Феодосія) – Сімферополь – Севастополь (Євпаторія), Колосівка – Миколаїв – Херсон – Чаплино – Бердянськ, Донецьк – Маріуполь
Європа – Азія	Мостиска – Львів – Здолбунов – Козятин – Фастів – Знаменка – Дніпропетровськ – Красна Могила
Балтійське море – Чорне море	Ягодин – Ковель – Здолбунов – Шепетівка – Козятин – Жмеринка – Одеса
Євразіатський	Херсон – Миколаїв – Одеса

Формування МТК на території України і їх інтеграція з європейською і світовою транспортними системами визначені Кабінетом Міністрів України як пріоритетний загальнодержавний напрямок розвитку транспортно-дорожнього комплексу (постанова Кабінету Міністрів України «Про створення в Україні транспортних коридорів і входження їх в міжнародну транспортну систему» від 30 жовтня 1996 р. №1324, п.1). Практична реалізація цієї постанови повинна здійснюватися на основі створення і функціонування національної мережі МТК в Україні [7]. МТК призначені для обслуговування експортно-імпортних перевезень та міжнародного транзиту. Це зумовлює їх вплив на стан промислової, продовольчої, демографічної, військової та технологічної безпеки країни, територією якої вони проходять. Україна володіє найвищим у Європі транзитним рейтингом, відповідно, у неї є всі можливості для інтенсивного розвитку мережі МТК та отримання від цього значного прибутку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сфера міжнародного транзиту і проблеми розвитку МТК виступають предметом значної кількості праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, серед них: О. О. Бакаєв, Т. В. Блудова, О. Й. Єдін, М. Г. Іщенко, В. А. Карасев, Ю. В. Колосова, Е. А. Королева, Ю. О. Кутах, В. М. Мірошко, А. М. Новікова, С. І. Пирожков, В. Л. Ревенко, А. М. Ткаченко, Ю. М. Цветов, Ю. А. Щербанин та багато інших.

Невирішені раніше частини загальної проблеми, яким присвячується стаття. Разом з тим окремі питання у цій сфері потребують подальшого обговорення. Зважаючи на ті вигоди, які дає обслуговування міжнародного транзиту, будь-яка країна робить все для того, щоб МТК проходили її територією. Водночас транспортні коридори мають важливе значення не лише для отримання прибутку, а є фактором, що суттєво впливає на національну безпеку.

Мета статті – дослідження впливу функціонування МТК на різні сфери національної безпеки України.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація, як об'єктивна тенденція розвитку людської цивілізації відкриває додаткові можливості для подальшого

розвитку економіки. Важливого значення в інтеграційних процесах набуває ефективне рішення проблем транспортування вантажів між країнами, регіонами і цілими континентами. Розвиток транспортних коридорів та входження їх до міжнародної транспортної системи визнано пріоритетним загальнодержавним напрямком розвитку транспортно-дорожнього комплексу України.

З цією метою прийнято ряд постанов Кабінету Міністрів України, яким визначені основні шляхи та завдання щодо створення функціонування та розвитку міжнародних транспортних коридорів в Україні та міжнародних транспортних зв'язків: від 30 жовтня 1996 р. № 1324 «Про створення в Україні транспортних коридорів та входження їх до міжнародної транспортної системи»; від 16 грудня 1996 р. № 1512 «Про першочергові заходи щодо створення національної мережі міжнародних транспортних коридорів»; від 04.08.1997 р. № 821 «Про затвердження Концепції створення в Україні транспортних коридорів та входження їх до міжнародної транспортної мережі»; від 20.03.1998 р. № 346 «Про затвердження Програми створення та функціонування національної мережі міжнародних транспортних коридорів України» (1998-2005 рр. – I етап); від 12.04.2006 р. № 496 «Про затвердження Програми розвитку національної мережі міжнародних транспортних коридорів України на 2006-2010 роки» (II етап). Програми передбачають комплекс заходів з розбудови транспортно-дорожньої інфраструктури національної транспортної мережі та міжнародних транспортних коридорів, поліпшення її стану та збільшення пропускної спроможності, вдосконалення технології міжнародних перевезень, спрямованих на забезпечення реалізації основних напрямів державної політики щодо: приведення стану вітчизняної мережі у відповідність до норм і стандартів ЄС і інтеграції транспортної системи України до європейської; залучення транзитних потоків країн Європи та Азії через територію України. Проведена значна робота з вдосконалення нормативно-правової бази. Прийнято закони України: «Про транзит вантажів», «Про транспортно-експедиторську діяльність», «Про єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України», «Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг», внесено зміни до Закону України «Про податок на додану вартість» в частині звільнення від сплати ПДВ робіт та послуг при здійсненні транзитних перевезень та пасажирів. Україна приєдналась до Конвенції про міжнародні залізничні перевезення (КОТІФ) та до Європейської угоди про важливі лінії міжнародних комбінованих перевезень. Для реалізації Програми розвитку національної мережі міжнародних транспортних коридорів в Україні на 2008-2012 роки передбачено 15838,3 млн грн, в т.ч 2293,3 млн грн з держбюджету (табл. 2). Важливим досягненням у вдосконаленні організації міжнародних перевезень стало запровадження технології перевезень міжнародних вантажів залізничним транспортом без переоформлення товарно-транспортних документів, із застосуванням уніфікованої накладної – єдиного перевізного документа для транспортного права ЦІМ і СМГС. Узгоджені умови для здійснення таких перевезень з Німеччиною, Польщею, Чехією, Словаччиною, що створило необхідні передумови для розширення географії міжнародних перевезень за такою технологією.

Система забезпечення безпеки МТК є частиною системи забезпечення транспортної безпеки держави, яка, у свою чергу, є частиною системи забезпечення її національної безпеки. Згідно із Законом України «Про основи національної безпеки», можна виділити такі основні сфери національної безпеки: зовнішньополітичну, сферу державної безпеки, воєнну та сферу безпеки державного кордону України, внутрішньополітичну, економічну, науково-технологічну, екологічну, соціальну та гуманітарну, інформаційну [5].

МТК і безпека їх функціонування прямо або непрямо впливають на ці та інші сфери національної безпеки України. Зокрема, МТК мають помітне значення у зовнішньополітичній сфері національної безпеки України. Очевидно, що неможливо забезпечити національну безпеку України ізольовано, спираючись лише на власні зусилля. Таким чином, значно зростає роль зовнішньополітичних засобів забезпечення національної безпеки. Це пред'являє підвищені вимоги до зовнішньої політики України [4, с. 11]. Першочерговим завданням України на міжнародній арені є здобуття авторитету. Зрозуміло, що успішні проекти зі створення МТК на території України значно зміцнять авторитет нашої держави на міжнародній арені. Тому напрям міжнародного транзиту, зокрема розвиток МТК в Україні, має винятково важливе значення для зовнішньополітичної безпеки України.

Таблиця 2

Обсяги фінансування Програми розвитку мережі міжнародних транспортних коридорів на 2008–2012 роки, млн грн

Напрямки фінансування	Усього	у т.ч. з Держбюджету
Розвиток залізничних МТК	301,1	-
Розвиток автомобільних МТК	13463,7	2214,7
Розвиток морського і річкового транспорту	2026,2	76,7
Розвиток транспортно-складських (логістичних) центрів	45,0	-
Науково-дослідні та проектні роботи, аналітичні дослідження і розробка нормативних документів з питань вдосконалення роботи транспорту	3,3	1,9
Усього	15838,3	2293, 3

Створення МТК та укладення угод про їх використання є предметом міжнародної політики України. Стабільне функціонування МТК прямо впливає на створення сприятливих зовнішньополітичних умов для прогресивного економічного і соціального розвитку України. Одним з основних напрямів зовнішньої політики будь-якої сучасної країни є боротьба з міжнародними організованими злочинними угрупованнями та міжнародним тероризмом, протидія поширенню ядерної та іншої зброї масового ураження і засобів її доставки. МТК та, зокрема, їх інфраструктурні об'єкти, є привабливими для вчинення терористичних актів.

Крім того, МТК часто використовуються організованими злочинними угрупованнями у протизаконній діяльності, зокрема, контрабанді, незаконному перевезенні зброї, наркотиків, нелегальних мігрантів тощо. Оскільки МТК проходять не лише територією України, спільна робота із іншими країнами з протидії злочинності, у тому числі тероризму, на них є ще одним важливим напрямом забезпечення зовнішньополітичної безпеки України. Загально визнано, що розвиток та ефективне функціонування МТК в Україні неможливі без адаптації законодавства України у цій сфері до міжнародних вимог. Узгодження внутрішнього законодавства України з міжнародним у сфері міжнародного транзиту, поза сумнівом, зміцнить позиції України в зовнішньополітичній сфері. Загально визнано, що розвиток та ефективне функціонування МТК в Україні неможливі без адаптації законодавства України у цій сфері до міжнародних вимог. Узгодження внутрішнього законодавства України з міжнародним у сфері міжнародного транзиту, поза сумнівом, зміцнить позиції України в зовнішньополітичній сфері.

Поглиблення транскордонного співробітництва із суміжними країнами – пріоритетний напрям діяльності будь-якої держави. Співробітництво у сфері функціонування МТК обов'язково сприятиме налагодженню тісних, рівноправних, взаємовигідних відносин України на міжнародній арені та

посилить рівень зовнішньополітичної безпеки України. МТК суттєво впливають також на сферу державної безпеки України. Зокрема, для забезпечення на МТК громадського порядку та успішної боротьби зі злочинністю необхідна консолідація зусиль правоохоронних, розвідувальних і контр-розвідувальних органів України. Одним з головних напрямів державної політики у сфері державної безпеки України є відпрацювання ефективно діючої системи контролю за поставками продукції оборонного призначення і подвійного використання [5]. МТК є важливою складовою частиною створення такої системи. Побудова правоохоронної системи МТК є важливим етапом реформування правоохоронної системи України. Це є першочерговим завданням, оскільки безпека на МТК є обов'язковою умовою їх функціонування на території України як з точки зору зарубіжних партнерів, так і для задоволення вітчизняних національних інтересів. Створення такої системи передбачає використання досвіду провідних зарубіжних країн, оптимізацію структури, координацію діяльності правоохоронних, розвідувальних і контррозвідувальних органів, покращення їх фінансового, матеріально-технічного, організаційно-правового і кадрового забезпечення тощо. Зважаючи на жорстку конкуренцію у сфері міжнародного транзиту, вірогідність виключення України з цього бізнесу через недостатню безпеку на МТК є достатньо реальною. Крім того, ефективне убезпечення функціонування МТК неможливе без співробітництва із правоохоронними органами інших країн. Така взаємодія необхідна, у першу чергу, у сфері боротьби з міжнародною злочинністю, тероризмом, наркобізнесом, нелегальною міграцією. Оскільки система безпеки МТК буде створюватись за кращими зарубіжними зразками за участі іноземних спеціалістів, вона може стати зразком для реформування системи забезпечення транспортної безпеки України та інших ланок її правоохоронної системи. Серед сфер національної безпеки особливий вплив МТК справляють на воєнну сферу та сферу безпеки державного кордону України. Україна є найбільшою за територією країною Європи. Цей фактор зумовлює важливу роль транспортної безпеки в системі національної безпеки України, зокрема для її воєнної безпеки. Воєнна безпека країни прямо пов'язана з насиченістю її території залізничними, автомобільними дорогами, внутрішніми водними шляхами, портами, аеропортами, іншими об'єктами транспортного обслуговування, із самою конфігурацією залізничної та автомобільної мережі, а також ступенем розвитку МТК та національних транспортних коридорів. Транспортні шляхи, до яких відносять МТК, значно впливають на обороноспроможність нашої країни, зокрема, на швидкість пересування військових формувань, мобілізації, доставки військових вантажів тощо. Облаштування пунктів пропуску МТК через державний кордон має позитивно вплинути на прискорення процесу делімітації та демаркації кордонів України. Нині зросла активність організованих злочинних угруповань, у тому числі міжнародних, діяльність яких пов'язана з перетинанням державного кордону України, насамперед у пунктах пропуску. Недопущення протиправного переміщення через державний кордон України на МТК відповідає, у першу чергу, національним інтересам України. Крім того, загальний рівень безпеки на МТК важливий для залучення іноземних партнерів та інвестицій у сфері міжнародного транзиту. Пункти пропуску МТК через державний кордон України мають створюватись з урахуванням міжнародних стандартів та досвіду європейських країн. Міжнародний транзит впливає також на національні інтереси України у внутрішньополітичній сфері. МТК перетинають територію України та з'єднують практично всі її регіони. Тому діяльність з їх обслуговування та забезпечення надійної, безпечної та ефективної роботи залежить від жителів практично всіх регіонів України, узгодженої роботи бізнесу, різних політичних партій, представників усіх гілок влади. Лише за їхніх

спільних скоординованих зусиль МТК в Україні даватимуть значний прибуток. Тому вони є інструментом об'єднання різних регіонів, політичних сил, влади, бізнесу та громадян України. За сучасних умов, коли сепаратистські тенденції в Україні набувають нової сили, спільна робота різних регіонів, політичних сил над одним проектом, поза сумнівом, є суттєвим об'єднуючим фактором. Це допоможе забезпеченню політичної стабільності, громадянського миру та взаєморозуміння в нашому суспільстві; створить окремі передумови для формування і вдосконалення засад етнонаціональної стабільності, узгодження інтересів етнічних спільнот та розв'язання міжнаціональних суперечностей. Отримання прибутку від міжнародного транзиту, створення нових робочих місць у сфері обслуговування МТК сприятимуть зміцненню авторитету державної влади в Україні. Для цього необхідна участь органів місцевого та регіонального самоврядування. Така діяльність покращить взаєморозуміння між центральними і регіональними органами влади, зміцнить їх авторитет, сприятиме наданню більшого обсягу повноважень регіональним органам влади. У свою чергу, внутрішньополітичний фактор відіграє помітну роль у функціонуванні МТК. Це виявляється, зокрема, у питаннях їхнього фінансування. Політична нестабільність та непередбачуваність України надзвичайно шкідливі для розвитку напряму міжнародного транзиту. Слід розуміти, що найкоротша відстань не гарантує обрання замовником певного маршруту перевезення. При цьому, крім відстані, враховуються такі фактори, як: швидкість (спрощений порядок) переміщення вантажів або пасажирів через кордон; наявність пільг на митні та інші збори; наявність єдиного органу керування; стабільність правової бази; рівень безпеки перевезень тощо. Тільки з урахуванням усіх умов буде обрано певний маршрут. Саме тому вигідне географічне положення України не гарантує великий обсяг перевезень її територією. Учасники на цьому ринку прагнуть не залежати від одного постачальника та одного маршруту перевезення. Особливо у тих випадках, коли мова йде про країни СНД, зокрема про Україну. Може скластися ситуація, коли маршрут, який проходить Україною, буде коротшим, ціни – нижчими, але транспортні потоки будуть проходити поза її межами, оскільки спрогнозувати точний час прибуття вантажу в пункт призначення буде складно через недосконале законодавство, політичну нестабільність, корупцію в митних органах тощо. В Україні, як і раніше, відсутня, заснована на чітких, законодавчо оформлених принципах, єдина та скоординована державна політика у сфері регулювання міжнародного транзиту, його розвитку, включаючи процедури спрощення перетинання кордонів. Також існує відомча роз'єднаність у процесі реалізації транзитно-транспортного потенціалу України. Тому стабілізація політичної ситуації є необхідною передумовою економічної успішності України. Важливо консолідувати зусилля політиків під час досягнення цієї мети, оскільки економічне піднесення України потрібне всім, незалежно від політичних поглядів. МТК, які потенційно є суттєвим джерелом наповнення державного бюджету України, прямо впливають на національні інтереси України в економічній сфері. Вони слугують передумовою сталого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Їхній розвиток, поза сумнівом, поліпшить інвестиційний клімат та підвищить ефективність інвестиційних процесів, стимулюватиме розвиток наукоємних високотехнологічних виробництв, прискорить інші прогресивні структурні та інституціональні зміни у вітчизняній економіці. Важливим напрямом забезпечення національної безпеки в економічній сфері є захист внутрішнього ринку від недоброякісного імпорту (поставок продукції, яка може завдавати шкоди національним виробникам, здоров'ю людей та навколишньому природному середовищу). МТК перевозять велику частину імпорту в Україну. Завдяки втіленню міжнародних стандартів на

МТК, в Україні рівень контролю товарів буде достатньо високим. Тому розвиток МТК значною мірою захистить вітчизняний ринок від поставок неякісної продукції. Крім того, розвиток МТК сприятиме активізації участі України в міжнародних економічних і фінансових організаціях, зростанню її експортного потенціалу, поглибленню інтеграції в європейську і світову економічну систему тощо. Забезпечення продовольчої безпеки України також безпосередньо пов'язано із функціонуванням МТК та національних транспортних коридорів. Вони є основними артеріями переміщення товарів у світі, тому від їх надійного та стабільного функціонування прямо залежить безперебійне продовольче забезпечення населення в Україні. Розвиток МТК і національних транспортних коридорів в Україні задовольняють інтереси також у науково-технологічній сфері. Зокрема, це сприяє створенню ефективної системи інноваційної діяльності, переходу економіки на інноваційну модель розвитку.

Забезпечення належного рівня безпеки експлуатації промислових об'єктів, споруд та інженерних мереж є одним з основних напрямів державної політики. Відповідно, ця діяльність на МТК в Україні є важливою для забезпечення її науково-технологічної безпеки. Діяльність у сфері транспорту та, зокрема, на МТК, прямо впливає на екологічну безпеку України. Для будь-якої сучасної розвиненої країни екологічна безпека є важливою складовою національної безпеки. Екологічна політика є необхідною частиною загальної політики держави, яка має координуватись з державною, соціальною, економічною, науково-технічною та культурною політикою. Транспорт є одним з основних забруднювачів оточуючого середовища. Це викликано численними факторами, що йому притаманні. МТК, які є вагомим сегментом транспортної галузі, становлять суттєву загрозу для екологічної безпеки країн, територією яких вони проходять. Зважаючи на те, що щільність транспортних потоків на МТК постійно зростає, їх негативний вплив на екосистему збільшується. Зокрема, вихлопні гази, що містять окисли сірки та окисли азоту, за прогнозами спеціалістів, є одним з вагомих факторів, які можуть у недалекому майбутньому спричинити глобальне потепління. Це призведе до перетворення на пустелі та напівпустелі основних родючих земель планети, що спричинить продовольчу кризу та голод і призведе до масових міграцій населення [10, с. 263]. Емісія летючих органічних сполук, викиди нафтомістких вод під час транспортування нафти та нафтопродуктів, аварійні розливи нафти в результаті надзвичайних пригод є дуже небезпечними для екосистеми планети. Унаслідок видобування і транспортування нафти в атмосферу щорічно викидаються мільйони тон летючих органічних сполук. Значна частина цих викидів припадає на випаровування з нафти у період доставки нафтопродуктів від нафтодобувного підприємства до споживача. Крім цього, з огляду на недотримання вимог екологічної безпеки МТК можуть стати каналами перенесення шкідливих речовин, організмів, мікроорганізмів, які спроможні порушити екологічну рівновагу в замкнутих екосистемах. Також слід виділити високий рівень шуму від транспорту, що негативно впливає на здоров'я людей, які перебувають у зоні функціонування МТК. Слід згадати також про забруднення земель, поверхневих і ґрунтових вод у зоні функціонування МТК. Ми назвали лише основні екологічні проблеми, пов'язані із МТК. Але навіть із цього видно, що екологічна складова є одним з основних сегментів безпеки їх функціонування. Розбудова міжнародних транспортних коридорів в Україні збільшить навантаження на екологію. Відповідно, заходи екологічної безпеки необхідно впроваджувати паралельно з роботою щодо збільшення транспортних потоків. Так, для мінімізації шкоди від викидів нові транспортні лінії у світі часто будуються вздовж існуючих доріг. Це дасть змогу зменшити територію, забруднену внаслідок функціонування транспортних коридорів. Необхідна

розробка загальнонаціональної програми забезпечення екологічної безпеки у транспортній сфері країни. Крім того, не обійтися без посилення контролю за виконанням нормативних вимог з технічної та екологічної безпеки перевезень. Слід розробити і запровадити механізми, що стимулюватимуть придбання транспорту та іншої техніки, безпечніших для навколишнього середовища.

Слід взяти до уваги, що часто недотримання екологічних норм на ділянках МТК, що проходять територією України, спричиняє шкідливі наслідки не лише для України, а й для інших країн, територіями яких проходить цей МТК. І навпаки, порушення екологічних вимог в інших країнах через МТК можуть спричинити негативні наслідки на території України. Особливо це має значення під час використання водних транспортних коридорів. Можна виділити такі заходи, що дадуть змогу знизити негативний вплив МТК на оточуюче середовище: розвиток транспортної інфраструктури та удосконалення організації руху на МТК; покращення якості палива та підвищення ефективності його використання; удосконалення системи екологічного контролю транспортних засобів; контроль безпеки перевезень небезпечних вантажів і надійний захист населення та довкілля від наслідків порушень їх перевезення; упровадження сучасних, екологічно безпечних, ресурсо- та енергозберігаючих технологій перевезень; розвиток технологій переробки та утилізації відходів транспортної діяльності; недопущення неконтрольованого ввезення в Україну екологічно небезпечних технологій, речовин і матеріалів, збудників хвороб тощо; реалізація заходів щодо зменшення негативного впливу глобальних екологічних проблем на стан екологічної безпеки України, розширення її участі у міжнародному співробітництві з цих питань.

Важливими напрямками забезпечення екологічної безпеки МТК є запобігання забрудненню річок України (насамперед, басейну Дунаю, яким проходить один з МТК), Чорного та Азовського морів, а також поліпшення їх екологічного стану. Завдяки прокладенню МТК поза населеними пунктами, обладнанню їх протишумовими спорудами, обмеженню забудови в їхній зоні може бути значно знижено шкідливий вплив викидів та шуму на здоров'я людей. Основною перешкодою для впровадження екологічних заходів є хронічна відсутність коштів для їх реалізації. Ми вважаємо, що необхідно передбачити чіткий механізм виділення фіксованої частки доходів від міжнародного транзиту на забезпечення екологічної безпеки МТК. Дотримання екологічних вимог під час функціонування та створення МТК Україною є необхідною умовою її успішної інтеграції в систему міжнародних транспортних коридорів, світову транспортну систему та, загалом, успішної євроінтеграції України. Звичайно, МТК підвищать рівень навантаження на екологію України. Разом з тим, крім негативного впливу, слід відмітити також і позитивний вплив МТК на стан екологічної безпеки України. Зокрема, при цьому будуть запроваджуватись високі європейські екологічні стандарти, які згодом будуть обов'язково поширені на всю транспортну систему України. Розвиток МТК впливає також на національну безпеку України у соціальній та гуманітарній сферах. Зокрема, це дасть змогу створити нові робочі місця в регіонах України, якими вони проходять. Проблема безробіття в Україні стає дедалі актуальнішою. Тому розвиток МТК покращить життєвий рівень населення, передусім, завдяки підвищенню рівня оплати праці, своєчасній виплаті заробітної плати та гарантованих законом соціальних виплат, зниженню рівня безробіття. Таким чином, розвиток МТК створить окремі передумови для подолання бідності і надмірного майнового розшарування в суспільстві, сприятиме збереженню та зміцненню демографічного і трудових потенціалів країни, подоланню кризових демографічних процесів, підвищенню рівня соціального захисту людини. Крім іншого, розвиток МТК позитивно впливатиме на інші сфери національної безпеки

України, зокрема, сприятиме забезпеченню енергетичної безпеки України, задоволенню національних інтересів в інформаційній сфері тощо. Більшість фахівців виділяє недосконалість транспортної системи України як одну з головних перепон для активного розвитку в ній туристичного бізнесу. Розвиток системи МТК сприятиме його піднесенню в Україні. Крім очевидних переваг, слід звернути увагу й на те, що розвиток МТК сприятиме впровадженню високих європейських стандартів в інші сфери транспорту та інші галузі економіки України.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що позитивний ефект від упровадження МТК в Україні значно переважає окремі негативні фактори. Вплив останніх за умови належного державного управління та фінансування може бути нейтралізовано або зведено до мінімуму. Тому необхідно докласти максимум зусиль для того, щоб використати надзвичайно вигідне географічне положення України та зробити міжнародний транзит вагомим джерелом прибутку для бюджету і фактором зміцнення національної безпеки. Інтеграція українських магістралей у систему МТК може стати шляхом для відродження вітчизняного транспорту.

При подальшому дослідженні проблем міжнародного транзиту в Україні необхідно приділити особливу увагу питанням забезпечення безпеки МТК. Їх доцільно розглядати в контексті забезпечення національної безпеки нашої держави, що обумовить системний підхід до нейтралізації викликів, ризиків та загроз у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Бакаєв О. О. Міжнародні транспортні коридори – пріоритет української економічної перспективи / О. О. Бакаєв, С. І. Пирожков, В. Л. Ревенко // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Україна в XXI столітті : концепції та моделі економічного розвитку. – Вип. XXIII : матеріали доп. V Міжнар. конгресу українських економістів, м. Львів, 22-26 травня 2000 р. / НАН України. Інститут регіональних досліджень ; редкол. : відп. ред. акад. НАН України М. І. Долішній [та ін.]. – Львів, 2001. – С. 495-514.
2. Блудова Т. В. Розвиток транзитного потенціалу України : проблеми економічної безпеки : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 21.04.01 «Економічна безпека держави» / Т. В. Блудова. – К., 2006. – 36 с.
3. Глобалізація і безпека розвитку / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко, Ю. М. Пахомов та ін. ; кер. авт. колективу і наук. ред. О. Г. Білорус. – К. : КНЕУ, 2001. – 733 с.
4. Данільян О. Г. Національна безпека України: структура та напрямки реалізації / О. Г. Данільян, О. П. Дзьобань, М. І. Панов. – Х. : Фоліо, 2002.–285 с.
5. Про основи національної безпеки України : Закон України // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 39. – С. 351.
6. Карасев В. А. Глобализация рынка транспортных услуг и транспортно-логистических систем в мировой экономике : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.14 «Мировая экономика» / В. А. Карасев. – М., 2014. – 25 с.
7. Концепция транспортной безопасности Российской Федерации [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://transbez.com/officially/programs/transbez-part1.html>.
8. Королева Е. А. Транспортные коридоры как фактор глобализации экономики / Е. А. Королева. – СПб. : СПГУВК, 2000. – 206 с.
9. Мірошко В. М. Міжнародні транспортні коридори і Україна [Електронний ресурс] / В. М. Мірошко. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/12.APSN_2007/Economics/20623.doc.htm.
10. Якунин В. И. Политология транспорта. Политическое измерение транспортного развития / В. И. Якунин. – М. : ЗАО «Изд-во «Экономика»», 2013. – 432 с.